MONITOR

Na Rok Pański 1782.

Num: XIX.

Dnia 6 Marca.

Et si scirem homines ignoraturos, & Deum ignosciturum, tamen peccare nollem ob peccati turpitudinem. Adversa exigunt.

Seneca.

W Przeciwnościach być pełnym odwagi iest znakiem wspaniałego umysłu osobliwie w Rządcy, i nayprzednieysza iest po-

winność Krolewskiey osoby, niewynosić się w pomyślnościach, ani się mieszać w przeciwnościach, ale tak się zachować w szczęściu i nieszczęściu, aby się tylko samo odmieniało szczęście nie zaś serce i umysł Panuiącego. Roztropności tarczą ieżeli się uzbroi, dokazać tego może snadnie, gdy tak krętne szczęścia koło męstwem swoim umiarkować potrafi, że go naymniey nieporuszy, ani obrot fortuny, ani iey postrach, lecz na ksztalt czworograńca, możeć w prawdę być potrąconym nie zaś obalonym, czworograniec bowiem na ktorąkolwiek stronę padnie, leży niewzruszenie, i zawsze podobieństwo swoie w sobie utrzymuie, im bardziey usiłuie szczęście obalć, tym się z większą wspaniałością opiera, iak gałka wiatrem nadęta tu i owdzie od fali rzucona
być

być może, ale nie na dno pogrążona, owszem po wierzchu wody rożne czyniąc skoki, nieiako zda się ożywiać, w prawdzie może iaka przeciwność skołatać odważnego męża, ale nie razić.

Wielka iest Cnota zostaiąc w szczęściu zwyciężyć szczęście, być zaś od niego uwiedzionym i pokonanym iak sromotna i szpetna rzecz, tak też podłego i niewieściego iest serca. Roztropnemu nic złego przytrafić się niemoże nie poruszonym stoi pod każdym ciężarem wszelkiey przeciwności, ani go rzecz iaka upośledzia, ani się taki boiaźnią przeraża, ani potęgą odmienić się daie, lecz pełen odwagi, w zawisnych szczęścia z nieszczęściem zawadach nigdy nie iest inszym, lecz zawsze tenże, na czele wszelkiey odmienności stawa. Roztropny ani się wynosi

szczę-

ſzczęściem, ani ſię mieſza obarczony nieſzczęściem, i nieſmuci ſię z żadney przeciwności, chyba tylko gdzie zbłądzi z prawey roztropności. Cyprys tak w lecie i w zimie właściwey w ſobie nietraci zieloności, wyraz to wſpaniałego umyſłu męża, ktory w natarczywościach przeciwnego ſzczęścia zawſze ieſt iednakim, niby Dyament, niezwyciężonego zawſze umyſłu daiąc po ſobie znaki, ni ciężkiemi razy żelaza, ni dzielnością wzniecanych dużo ogniow ſkruſzyć ſię i zniſzczyć niedaie. Podobney wielkości umyſłu dowod widzieć w Pedarecie woynę z nieprzyiacielem zwieść maiącym pewnemu zwiaſtuiącemu o wielkiey nieprzyiacioł liczbie, odpowiedział: *tym więkſzey chwały dla ſiebie nabędziemy, im więcey nieprzyiacioł pokonamy.* Aby pokazali.
iak

iak przyſtoi na Monarche w rządzeniu Państwa żadnym zamieſzkom niedać ſię pokonać, lecz mężnie i odważnie poczynać, ktory rządzi ſię roztropnością, nietylko umie w pośrzod nawalności żeglować, ale też i u pożądanego bez wſzelkiego niebezpieczeństwa ſtanąć portu. Mąż roztropny umie ſię do czaſu ſtoſować, i chwalebnie czyni, kto ſię z czaſem zgadza.

Męſtwo bez roztropności przeſtaie bydź męſtwem. Mądry nietylko ſię na niebezpieczeństwa narażać, ale też i z onych ſiebie oſwobadzać umie. Roztropny łatwo przemiane ſzczęścia w nieſzczęście i pierwey przewidzi, niż naſtąpi, przeto nie trwożliwym ieſt na umyśle, lecz zawſze rzeſkim w wſzelkich nieſzczęścia obrotach. Przeyrzana w impecie

ſtrza-

ſtrzała nie tak prętko razi, łacno ten przeciwności znieść może, ktory uſtawicznie na nie oczekiwa, rozmyślne oczekiwanie naſtępuiącego nieſzczęścia, nie ieſt tak ciężkie, iak gdy nieſpodzianie przypadnie, albowiem każda rzecz nagła ieſt ciężka.

Seneka o Sokrateſie piſze, iż tak ſtałym był w przemianach ſzczęścia z nieſzczęściem, że nigdy ſię widzieć niedał na twarzy pomieſzanym, ni ſmutnieyſzego, ni weſelſzego kiedy kto widział. Perkles Wodz Ateńczykow, nie narzekał, w czterech dniach ſtraciwſzy ſynow dwoch, ani na twarzy odmiany pokazał. Kſenofon po odebranych wieści o śmierci ſyna, Ofiary, przy ktorey pod ten czas zoſtawał, nieopuścił, ſamę tylko Koronę, ktorą na głowie noſił, złożył; wſzakże po pilnym

wy-

wybadaniu o okoliczności śmierci ſyna, gdy uſłyſzał że walecznie poległ na placu od ręki nieprzyiacioł, bynaymniey niewzruſzony, znowu Koronę włożył na głowę. Anaxagoras, i ten ogłaſzaiącemu śmierć ſyna, odpowiedział, *nic nowego, lub nie ſpodzianego nieſłyſzę, ia gdy śmiertelny ieſtem wiedziałem iż śmiertelnego ſyna miałem czyli wydałem na świat.*

Mężny umyſł ktory zawziętość ſerca pokrywa łaſkawością, taki był w Filipie Oycu Alexandra, gdy go przynaglali Macedończykowie do pomſty nad Greki, wołaiąc: pomściy ſię nad ſrogą niewdzięcznością, ktorzy tyle dobrodzieyſtw od ciebie obdarzeni, o tobie zle ſzemrzą, Krol pełen roztropności i męſtwa, odpowie: niedobrze radzicie moi przyiaciele, ieśli za dobre złym płacą, iakie-

goż dobra od nich ſpodziewać ſię za złe? odwagą i męſtwem zaſzczyconego ten ieſt wyrok Monarchy. Gdyż nie lada iakiego lecz dobrze ſtałego umyſłu ieſt znoſić urazy. Znak pewny zepſowanego żołądka, ktory niezatrzymuie pokarmow, tak ſłabego i podłego ieſt umyſłu, człowiek, ktory i naymnieyſzego ſłowa znieść nie może. Lepſzy ieſt mąż cierpliwy, niżeli mocny.